

Sygn.akt III AUa 1020/16

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 10 maja 2017 r.

Sąd Apelacyjny w Białymstoku, III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: SSA Sławomir Bagiński (spr.)

Sędziowie: SA Alicja Sołowińska

SO del. Teresa Suchcicka

Protokolant: Agnieszka Charkiewicz

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 10 maja 2017 r. w B.

sprawy z odwołania W. K.

przeciwko Prezesowi Zakładu Ubezpieczeń Społecznych

o umorzenie należności likwidowanego funduszu alimentacyjnego

na skutek apelacji wnioskodawcy W. K.

od wyroku Sądu Okręgowego w Białymstoku V Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 28 lipca 2016 r. sygn. akt V U 223/16

oddala apelację.

SSO del. Teresa Suchcicka SSA Sławomir Bagiński SSA Alicja Sołowińska

Sygn. akt III AUa 1020/16

UZASADNIENIE

Prezes Zakładu Ubezpieczeń Społecznych decyzją z 8 stycznia 2016 roku, wydaną na podstawie przepisów ustawy z 28 listopada 2003 roku o świadczeniach rodzinnych (Dz. U. z 2015 roku, poz. 114 ze zm.), odmówił W. K. umorzenia należności z likwidowanego funduszu alimentacyjnego z tytułu wypłaty świadczeń z tego funduszu oraz 5% opłaty na pokrycie kosztów związanych z działalnością funduszu w łącznej kwocie 60.742,50 złotych.

W. K. w odwołaniu od powyższej decyzji domagał się jej zmiany i umorzenia powyższych należności. Podniósł, że znajduje się w trudnej sytuacji rodzinnej, dochodowej i zdrowotnej. Wskazał, że jest osobą bezdomną, od 2010 roku przebywa w (...) dla (...) (...), utrzymuje się z zasiłku okresowego w wysokości 317 złotych z Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w B., jest osobą bezrobotną bez prawa do zasiłku, a ze względu na zły stan zdrowia (zwyrodnienie stawów, kręgosłupa, kolan, przebyte złamanie nadgarstka prawego, nadciśnienie tętnicze) nie jest w stanie podjąć zatrudnienia.

Sąd Okręgowy w Białymstoku, wyrokiem z 28 lipca 2016 roku oddalił odwołanie. Sąd Okręgowy przywołał treść przepisów art. 67 oraz art. 68 ustawy z 28 listopada 2003 roku

o świadczeniach rodzinnych. Wskazał, że przepisy te nie wymieniają enumeratywnie okoliczności, które uzasadniają umorzenie należności, co oznacza, że każdy indywidualny przypadek powinien być rozpoznany z rozważeniem wszelkich okoliczności istotnych dla wydania prawidłowego rozstrzygnięcia w sprawie. W oparciu o stanowisko wyrażane

w orzecznictwie Sąd Okręgowy wskazał, że art. 68 ust. 1 ustawy ma zastosowanie

w wyjątkowych sytuacjach, gdy zobowiązany wobec funduszu alimentacyjnego wykáže,

że uiszczenie należności nie jest możliwe, a zapłacenie zaległych należności wobec funduszu spowodowałoby dla dłużnika i jego rodziny zbyt ciężkie skutki, takie jak niedostatek, brak możliwości zaspokojenia podstawowych potrzeb życiowych. Szczególnie uzasadnione przypadki, związane z sytuacją zdrowotną lub rodzinną zobowiązanego to sytuacje nadzwyczajne (wyjątkowe), powstałe w wyniku wypadku losowego, a w każdym razie istniejące niezależnie od zobowiązanego, w następstwie których jego sytuacja ulegnie takiemu pogorszeniu, że nie jest on w stanie na bieżąco spłacać swoich należności, a nadto nie ma perspektywy poprawy i zmiany tej sytuacji. Sąd Najwyższy za przypadki szczególnie uzasadnione uznaje okoliczności związane z sytuacją zdrowotną lub rodzinną zobowiązanego, niezależne od zobowiązanego alimentacyjnie sytuacje losowe lub nadzwyczajne, które sprawiają, że nie jest on w stanie na bieżąco, ani w dającej się przewidzieć perspektywie regulować obarczających go zaległości alimentacyjnych, bez uszczerbku dla jego zdrowia oraz naruszenia innych istotnych dóbr najbliższych członków jego rodziny. Sąd I instancji podniósł także, że rozstrzygając w przedmiocie umorzenia należności funduszu nie można tracić z pola widzenia samej konstrukcji cytowanego przepisu art. 68 ust. 1 powołanej ustawy, w świetle której zasadą jest, że każdy dłużnik alimentacyjny jest zobowiązany do zwrotu wypłaconych za niego z funduszu świadczeń. Do umorzenia należności nie jest przy tym wystarczające zaistnienie uzasadnionego przypadku, lecz musi to być „szczególnie uzasadniony przypadek”, co niewątpliwie oznacza drastyczne zaostrzenie przez ustawodawcę możliwości umarzania tych należności przez uprawnione stosownie do stadium postępowania organy. W dalszej kolejności Sąd I instancji wskazał, że do przyjęcia, iż zachodzi „szczególnie uzasadniony przypadek”, pozwalający na umorzenie należności likwidowanego funduszu alimentacyjnego nie wystarcza ustalenie, że zobowiązany aktualnie nie posiada środków utrzymania, ale konieczna jest także ocena, iż przy uwzględnieniu jego wieku, stanu rodzinnego, kwalifikacji zawodowych oraz rokowań zdrowotnych nie będzie on w stanie również w przyszłości spłacać tych należności bez narażania siebie i swojej rodziny

na pozbawienie możliwości zaspakajania podstawowych potrzeb życiowych. Sąd Okręgowy dodał również, że posiadanie dzieci wiąże się z szeregiem obowiązków wynikających

z kodeksu rodzinnego i opiekuńczego, takich jak dostarczanie im pożywienia, ubrania, interesowania się ich edukacją. Obowiązków tych nie można w całości scedować na państwo. Istota funduszu alimentacyjnego polegała na tym, iż w razie przejściowych kłopotów zobowiązanego spowodowanych sytuacjami życiowymi fundusz w jego zastępstwie wypłacał środki uprawnionemu. Takiego stanu nie można jednak utrzymywać w nieskończoność. Nadto wskazał, że dłużnik był na bieżąco informowany o stanie zaległości względem funduszu alimentacyjnego i w odpowiednim czasie mógł podjąć stosowne kroki

do zniwelowania długu, co w przypadku odwołującego nie miało miejsca.

Z ustaleń Sądu I instancji wynikało, że odwołujący W. K. ma 64 lata,

od 2010 roku przebywa w (...) dla (...) (...), utrzymuje się z zasiłku okresowego w wysokości 317 złotych, który otrzymuje z Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w B., jest osobą bezrobotną bez prawa do zasiłku.

Z zeznań odwołującego wynikało natomiast, że pracował jako mechanik samochodowy, operator koparki. Nie otrzymuje emerytury ani renty. Nie jest żonaty, ma pięcioro dorosłych dzieci. Przez rok przebywał w zakładzie karnym. Później pracował w Domu Pomocy Społecznej. W. K. nie ma orzeczenia o stopniu niepełnosprawności oraz o niezdolności do pracy.

W ocenie Sądu Okręgowego, odwołujący nie wykazał, aby znalazł się w szczególnej sytuacji uzasadniającej umorzenie zaległości publicznoprawnych. Stwierdził, że umorzenie należności z likwidowanego funduszu alimentacyjnego jest zastrzeżone dla sytuacji szczególnie drastycznych, gdy ze względu na wiek, stan zdrowia, inne względy społeczne czy

znikome źródło przychodów, nie jest realnie możliwe wywiązanie się z zobowiązania wobec Zakładu Ubezpieczeń Społecznych. Zdaniem Sądu I instancji, w niniejszej sprawie taka sytuacja nie zachodzi, gdyż jakkolwiek odwołujący uskarża się na pewne dolegliwości,

na potwierdzenie których przedłożył stosowną dokumentacją medyczną, to schorzenia te nie są na tyle poważne, aby powodowały niezdolność do pracy bądź czyniły go osobą niepełnosprawną, a co za tym idzie aby powodowały, że nie jest możliwe podjęcie przez niego zatrudnienia. Końcowo Sąd I instancji wskazał, że nie ulega wątpliwości, iż sytuacja odwołującego jest bardzo trudna. Sam jednak fakt, że odwołujący obecnie ma niewielkie możliwości płatnicze nie uzasadnia umorzenia należności. Sąd Okręgowy podkreślił bowiem, że zadłużenie W. K. powstało na skutek niewywiązywania się z obowiązku alimentacyjnego, gdy był on człowiekiem zdrowym i w sile wieku. Pominięcie tych okoliczności i umorzenie zadłużenia byłoby premiowaniem postawy odwołującego. Z tych względów Sąd I instancji uznał, że w rozpoznawanej sprawie nie zachodzi szczególna okoliczność, o jakiej mowa w art. 68 ust. 1 ustawy z 28 listopada 2003 roku o świadczeniach rodzinnych i odmówił umorzenia zadłużenia W. K.. Mając powyższe na względzie Sąd Okręgowy jak w sentencji wyroku orzekł na podstawie art. 477¹⁴ § 1 k.p.c.

W. K. zaskarżył powyższy wyrok w całości, zarzucając mu nieprawidłowe niezastosowanie przepisu art. 68 ust. 1 ustawy z 28 listopada 2003 roku o świadczeniach rodzinnych oraz uznanie, iż w niniejszej sprawie nie zachodzi szczególnie uzasadniony przypadek uzasadniający umorzenie zaległości, w sytuacji, gdy odwołujący znalazł się w bardzo trudnej sytuacji zarówno życiowej, jak i finansowej bez swojej winy i nie ma widoków na poprawę tej sytuacji.

Wskazując na powyższe zarzuty skarżący domagał się zmiany zaskarżonego wyroku i umorzenia należności z likwidowanego funduszu alimentacyjnego z tytułu wypłaty świadczeń z tego funduszu w wysokości 60.742,50 złotych oraz 5% opłaty na pokrycie kosztów związanych z działalnością funduszu w całości, ewentualnie w części po uprzednim dopuszczeniu dowodu z przesłuchania skarżącego w charakterze strony na okoliczność sytuacji zdrowotnej oraz życiowej oraz dopuszczeniu dowodu z opinii biegłego ortopedy, który oceni stan nadgarstka oraz dowodu z opinii biegłego specjalisty z zakresu doradztwa i rynku pracy, który oceni możliwość znalezienia jakiegokolwiek zatrudnienia.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja nie jest zasadna.

Rozpoznając niniejszą sprawę Sąd Okręgowy dokonał prawidłowych ustaleń faktycznych oraz właściwie zastosował przepisy ustawy z 28 listopada 2003 roku o świadczeniach rodzinnych. Sąd Apelacyjny w całości podziela i przyjmuje za własne ustalenia faktyczne oraz wykładnię przepisów.

Stosownie do treści art. 68 ust. 1 w/w ustawy w szczególnie uzasadnionych przypadkach związanych z sytuacją zdrowotną lub rodzinną osoby, przeciwko której jest prowadzona egzekucja alimentów, lub osoby zobowiązanej do zwrotu bezpodstawnie pobranych świadczeń z funduszu, likwidator może umorzyć, rozłożyć na raty lub odroczyć termin płatności należności likwidowanego funduszu z tytułu wypłaconych lub bezpodstawnie pobranych świadczeń z funduszu.

Przepis art. 68 ust. 1 ustawy stanowi regulację wyjątkową, a więc nie może być interpretowany rozszerzająco. Nie ulega też wątpliwości, że wykładnia tego przepisu nie może zmierzać do tego, by stał się on zasadą, a nie wyjątkiem (wyrok Sądu Apelacyjnego

w L. z 30 grudnia 2015 roku, sygn. akt III AUa 472/15, *legalis numer 1398967*). Jak wskazał natomiast Sąd Najwyższy w uzasadnieniu wyroku z 10 listopada 2010 roku

w sprawie I UK 119/10 (*lex numer 686798*) za przypadki szczególnie uzasadnione związane z sytuacją zdrowotną lub rodzinną zobowiązanego, które umożliwiają poddane kontroli sądowej umorzenie należności zlikwidowanego funduszu alimentacyjnego należy uznać niezależne od zobowiązanego alimentacyjnie sytuacje losowe lub nadzwyczajne, które sprawiają, że nie jest on w stanie na bieżąco ani w dającej się przewidzieć

perspektywie regulować obarczających go zaległości alimentacyjnych bez uszczerbku dla jego zdrowia lub zdrowia oraz naruszenia innych istotnych dóbr najbliższych członków jego rodziny. Alimentacyjnie zobowiązany, który posiada realne możliwości choćby częściowej lub rozłożonej w czasie spłaty długów alimentacyjnych nie powinien być premiovany umorzeniem należności zlikwidowanego funduszu alimentacyjnego z tytułu biernej postawy lub bezzasadnego oczekiwania, że jego długi alimentacyjne zostaną umorzone kosztem stron lub innych uczestników systemu ubezpieczeń społecznych z uszczupleniem funduszy tego systemu. Sąd Apelacyjny w pełni podziela powyższe poglądy.

Reasumując, przepis art. 68 ust. 1 w/w ustawy nie pozwala na umorzenie należności funduszu alimentacyjnego z uwagi na samą trudną sytuację majątkową zobowiązanego. Możliwość umorzenia zobowiązania wobec funduszu istnieje jedynie w razie wystąpienia szczególnie uzasadnionego przypadku związanego z sytuacją zdrowotną lub rodzinną dłużnika alimentacyjnego.

W tym miejscu zaznaczyć należy także, iż do skorzystania z instytucji umorzenia należności likwidowanego funduszu alimentacyjnego nie jest konieczne równoczesne (kumulatywne) wystąpienie przesłanek przewidzianych w tym przepisie – zarówno

w zakresie sytuacji zdrowotnej, jak i rodzinnej zobowiązanego dłużnika. Wystarczające jest istnienie którejkolwiek z tych okoliczności – albo szczególnej sytuacji zdrowotnej, albo szczególnej sytuacji rodzinnej osoby, przeciwko której prowadzona jest egzekucja alimentów (por. wyrok Sądu Najwyższego z 6 sierpnia 2008 roku, sygn. akt II UK 359/07, OSNP 2010/1-2/18, lex numer 544685).

W ocenie Sądu Apelacyjnego, Sąd I instancji prawidłowo uznał, że w sytuacji W. K. nie zachodzi szczególnie uzasadniony przypadek związany z sytuacją zdrowotną ani rodzinną przemawiający za celowością umorzenia należności funduszu alimentacyjnego.

Zdaniem Sądu II instancji, sytuacja zdrowotna W. K. nie jest tego rodzaju, aby uzasadniała umorzenie przedmiotowych należności. Nasilenie występujących

u odwołującego schorzeń, które – jak wskazał w trakcie rozprawy apelacyjnej - nie spowodowały zaliczenia go nawet do lekkiego stopnia niepełnosprawności (o rentę z tytułu niezdolności do pracy w ogóle się nie ubiegał), zdaniem Sądu Apelacyjnego, z pewnością nie wyklucza wykonywania przez niego jakiejkolwiek działalności zarobkowej. Sąd, w ocenie Sądu II instancji, w odniesieniu do W. K. nie zachodzi szczególnie uzasadniony przypadek związany z jego sytuacją zdrowotną, który przemawiałby za celowością umorzenia należności funduszu alimentacyjnego.

Nie można również mówić o szczególnie uzasadnionym przypadku związanym z sytuacją rodzinną. Odwołujący jest rozwiedziony, jego dzieci są dorosłe, zaś matka posiada własne źródło utrzymania w postaci emerytury. W. K. nie ma zatem nikogo na swoim utrzymaniu.

Sama natomiast sytuacja materialna odwołującego, która jest bardzo trudna (odwołujący jest bezdomny – mieszka w (...) dla Bezdomnych Caritas (...), jest bezrobotny, utrzymuje się z niewysokich zasiłków z Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w B.) nie stanowi przesłanki do umorzenia należności funduszu alimentacyjnego na podstawie przepisu art. 68 ust. 1 w/w ustawy.

Końcowo należy wskazać, że jeśli sytuacja zdrowotna bądź rodzinna odwołującego się zmieni, będzie on uprawniony do złożenia do Prezesa ZUS kolejnego wniosku o umorzenie należności funduszu alimentacyjnego.

W ocenie Sądu II instancji, informacje uzyskane przez Sąd I instancji podczas przesłuchania odwołującego w charakterze strony przed tym sądem były wystarczające do tego, aby ocenić, czy występują przesłanki z przepisu art. 68 ust. 1 w/w ustawy. Z tego względu niecelowe było uzupełniające przesłuchanie odwołującego w charakterze strony w postępowaniu przed Sądem II instancji.

Niezasadne były także zawarte w apelacji wnioski o dopuszczenie dowodów w postaci opinii biegłego z zakresu ortopedii oraz z zakresu doradztwa i rynku pracy, skoro materiał dowodowy zgromadzony w sprawie jednoznacznie wskazywał na nieistnienie przesłanek do umorzenia należności likwidowanego funduszu alimentacyjnego w zakresie sytuacji zdrowotnej odwołującego.

Mając na uwadze powyższe, Sąd Apelacyjny na podstawie art. 385 k.p.c. orzekł jak wyroku.

SSO del. Teresa Suchcicka SSA Sławomir Bagiński SSA Alicja Sołowińska

A.K.